

Brobyggare i Vivalla och Baronbackarna

Social investering i samverkan mellan Förvaltningen förskola och skola, Socialförvaltningen och Förvaltningen för utbildning, försörjning och arbetsmarknad.

Sammanfattning

Verksamheter såsom familjecentral, förskola, skola, fritidsverksamhet och socialtjänst upplever att många föräldrar med utländsk bakgrund behöver stöd i sin föräldraroll. Samtidigt krävs ökad kunskap inom verksamheterna om de kulturella skillnader som finns. Bristande tillit till och förståelse för varandra genererar bristande relationer, många gånger på grund av språkliga barriärer, men också på grund av kulturella skillnader i synsätt på exempelvis skolans roll, ansvar och vikt. Bland den romska gruppen finns en lång historia av ett omfattande förtryck som bland annat tagit sig uttryck i att de inte har varit välkomna i den svenska skolan så sent som fram till sextioalet. Det i kombination med att gruppen historiskt sett i stor omfattning fått sina barn omhändertagna gör att många romer fortfarande håller hårt i sina barn och litat inte på myndigheter. Många romska barn går därför inte i förskolan och få avslutar skolan med godkända betyg. Inom den somaliska gruppen är situationen en annan. Somaliska föräldrar uppfattar ofta lärarna som experter, samtidigt som de upplever sig sakna förmåga att hjälpa sina barn med skolarbete och de känner därför att de inte har mycket att komma med i relation till lärarna och skolan. Det resulterar i lågt engagemang i barnens skolgång och svårigheter att uppnå goda relationer mellan skola och hem.

Genom att rekrytera brobyggare till Vivalla och Baronbackarna, med språkkompetens i somaliska och romani, som får till uppgift att vara en kulturell och språklig länk mellan föräldrar och professionella kan nödvändiga relationer och förståelse för varandra skapas. Målgruppen för brobyggarnas arbete blir identifierade familjer med minst ett barn 0-12 år boende i Vivalla och Baronbackarna som talar något av språken somaliska eller romani. Barnen ska antingen gå på någon av förskolorna i Vivalla, alternativt på Vivallaskolan eller Västra Engelbrektskolan. Syftet med arbetet blir att erbjuda familjerna det stöd de behöver för att barnen ska närvara i förskolan och skolan och genomföra skolan med uppnådd måluppfyllelse, tidigare identifieras för stöd från Socialförvaltningen och ges stöd till studier eller arbete.

Totalt tar satsningen 8,2 miljoner kronor i anspråk från reservationen för sociala investeringar (7,8 miljoner kronor till satsningen plus fem procent till utvärdering, motsvarande 400 000 kronor). Satsningen förväntas generera kostnadsreduceringar för Grundscolenämnden, Socialnämnderna, Programnämnd barn och utbildning samt Vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämnden i varierande utsträckning och under olika tidsperioder. Framför allt förväntas kostnaderna för elevassistenter på Vivallaskolan att minska, liksom kostnaderna för platser på introduktionsprogrammet i gymnasieskolan, Socialförvaltningen insatser till barn och unga och framtida utbetalningar av försörjningsstöd.

Bakgrund och problemformulering

Verksamheter så som familjecentral, förskola, skola, fritidsverksamhet och socialtjänst upplever att många föräldrar med utländsk bakgrund behöver stöd i sin föräldraroll. Kunskap krävs om hur det är att vara förälder i Sverige, samt om den barnsyn som råder här. Samtidigt behövs ökad kunskap inom verksamheterna om de kulturella skillnader som finns, för att kunna nå fram och hitta arbetssätt med barnets bästa i fokus. Det råder en avsaknad av relationer och tillit mellan verksamheter och hem, liksom välfungerande samverkansformer, vilket genererar svårigheter att nå ut med insatser till de familjer som är i behov av stöd. En orsak till de bristande relationerna och möjligheterna att bygga tillit hos föräldrarna beror på de språkliga barriärer som i vissa fall är väldigt höga. Ibland beroende på att familjen endast varit en kort tid i Sverige, medan det i andra fall kan röra sig om analfabetism. Det gör det svårt för verksamheterna att involvera föräldrarna i exempelvis förskolan och skolans verksamhet, även om ambitionen och viljan är god.

Som ny i Sverige är det viktigt att få information om svenska förhållanden och möjlighet att diskutera på sitt modersmål. Det är viktigt att samhällsinformation och fakta uppfattas korrekt för att minimera risken att missförstånd uppstår. En stor del av den samhällsinformation man får i Sverige sker intensivt under de två första månaderna i landet, därefter förväntar sig samhället att en anpassning till den svenska kulturen kan ske. Ett område som kulturellt skiljer ut sig är den svenska skolan, där många nyanlända upplever att mer information behövs om hur det svenska skolsystemet fungerar. Pedagoger får ofta fungera som vägledare, vilket tar mycket tid och inte heller ingår i deras kompetensområde.

I den romska gruppen finns en lång historia av ett omfattande förtryck och romer är fortfarande en utsatt grupp. På grund av de övergrepp som begåtts på gruppen, exempelvis att de inte har varit välkomna i skolan samt att de fått sina barn omhändertagna, håller många romer fortfarande hårt i sina barn och litar inte på myndigheter. Många romska barn går därför inte i förskolan och få avslutar skolan med godkända betyg. Förutom ett samband med historien och det förtroendedike som det resulterat i bottnar romers förhållningssätt till förskolan och skolan även i ett annat synsätt. Romska föräldrar kan anse att barnen lika väl kan vara hemma och de har heller inte samma förståelse för skolans normer och regler, som exempelvis att anmäla frånvaro. Föräldrarna är många gånger inte heller särskilt engagerade i sina barns skolgång, då de själva inte har haft en positiv relation till svensk skola. Många romska elever har hög frånvaro och de är också överrepresenterade bland dem som går ut grundskolan utan godkända betyg. Det råder en avsaknad av positiva förebilder då få romer har lyckats med sin utbildning. För att få fler romska föräldrar att låta barnen gå i förskolan och få dem att förstå vikten av en fullgjord skolgång är det viktigt att någon med samma bakgrund förmår att skapa ett förtroende mellan hem och skola.¹

Somaliska föräldrar uppfattar ofta lärarna som experter, samtidigt som de själva upplever sig sakna förmåga att hjälpa sina barn med skolarbete och de känner därför att de inte har mycket att komma med i relation till lärarna och skolan. Att lärarna är experter som bär ansvar för barnens kunskapsutveckling kan spåras tillbaka till deras erfarenheter från skolan i Somalia. Som förälder i Somalia lägger man sig inte i det som händer i skolan. Familjens roll är där att se till att barnen går till skolan, medan lärarna självständigt får göra sitt jobb. Den enda gången föräldrar i Somalia har

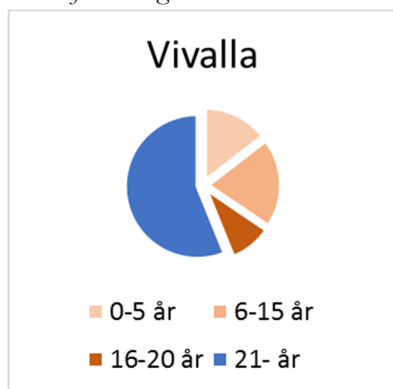
¹ Lärarnas nyheter (2014) *Brobyggare får romska barn till skolan*

kontakt med skolan är när barnet riskerar att stängas av från skolan. Därför förväntar de sig att lärarna och skolan framgångsrikt ska föra deras barn genom skolsystemet, utan inblandning från föräldrarna. I Sverige å andra sidan förväntar sig skolan att föräldrarna ska vara aktiva i sina barns skolgång. På grund av bristande förståelse hos föräldrarna för skolans normer, värderingar och förväntningar uppstår konflikter och brist på förtroende i relationen mellan föräldrar och lärare. För att komma till rätta med det behövs kunskap om de kulturella skillnader som finns, både inom skolan och hos den somaliska gruppen, för att en relation på goda grunder ska kunna byggas.²

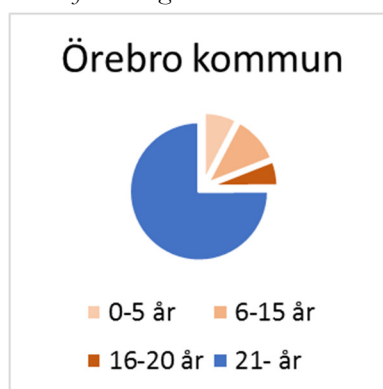
Kartläggning av nuläge, Vivalla

Under en tjugoförårsperiod har antalet invånare i Vivalla ökat med drygt 2000 personer och 2015 bodde drygt 7300 personer i området. Utöver de som finns med i statistiken är det även många som bor i stadsdelen men inte är folkbokförda där, varför det exakta antalet boende i Vivalla är svårt att fastslå. Befolkningen fortsätter att öka och framför allt är det åldersgruppen 0-18 år som växer mest, vilket redan idag är den största.

Åldersfördelning i Vivalla

Åldersfördelning i Örebro kommun

Totalt 60 procent av barnen i Vivalla levde 2014 i ekonomiskt utsatta hushåll, vilket motsvarar 1720 barn. De familjer med barn som lever i en utsatt ekonomisk situation har ett tydligt mönster, generellt är det ensamstående och arbetslösa föräldrar med en förhållandevis låg inkomst. Totalt lever drygt 800 familjer med det som klassas som en låg inkomststandard i Vivalla. Barn som växer upp i ekonomiskt utsatta familjer har en ökad risk för sjukdom, dödlighet och skaderisk och mår generellt sett psykiskt sämre än andra barn. Vivalla har också en stor andel av sina invånare som bor i trångboddhet. Trångboddhet påverkar framförallt barn negativt, både gällande mental hälsa och förmågan till att prestera bra i skolan.

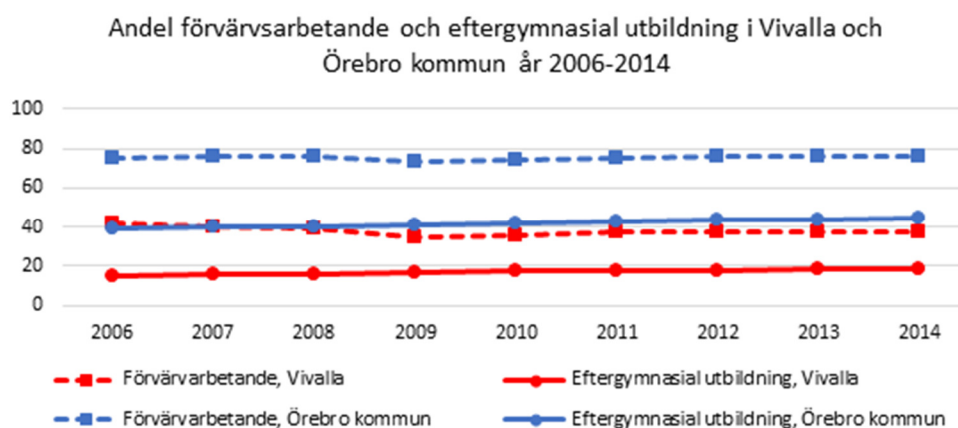
Vivallaskolan utmärker sig när det gäller ogiltig frånvaro bland eleverna i årskurs 9, då de redovisar tre gånger så hög frånvaro än flertalet andra skolor i kommunen. De senaste tre åren har i genomsnitt 55 procent av eleverna i årskurs 9 på Vivallaskolan gått ut med behörighet till minst yrkesförberedande gymnasieprogram. Det kan jämföras med kommunens snitt som ligger på 85 procent. Under läsåret 15/16 hade endast 37 procent av eleverna i F-3 på Vivallaskolan en fritidshemsplats, vilket kan jämföras med 93 procent av barnen i F-3 på Adolfsbergsskolan. Fritidsverksamheten är viktig för barnens utveckling och sociala trygghet och har en än större vikt vid trångboddhet. För äldre barn finns en fritidsklubb på Vivalla fritidsgård. Det finns dock barn,

² Osman, Ali (2014) *Förstärkning av kunskap och trygghet för somalier i skolan*

framför allt pojkar i åldern 8-12 år, som inte nås av den verksamheten. Det beror delvis på att föräldrarna är rädda för att låta sina barn vara ute eller att barnen tvingas ta mycket vuxenansvar. Efter skolan agerar de tolkar, passar småsyskon, handlar och hjälper till på olika sätt, i den omfattningen att det begränsar barnens egen rätt till fritid och tid för egna läxor. Det är barn som är i behov av vuxenkontakt och delvis är mycket kontaktsökande.

Andelen av befolkningen i Vivalla med utländsk bakgrund har ökat stadigt under lång tid. 2015 hade 81 procent av de boende i området utländsk bakgrund och 54 procent var utrikesfödda. Trenden fortsätter, vilket resulterar i ett allt mer segregerat Vivalla. De språk som numera är mest förekommande i området är somaliska, arabiska och romani.

Utbildningsnivån i Vivalla är låg och knappt 19 procent av befolkningen hade en eftergymnasial utbildning år 2015. Det kan jämföras med 44 procent för hela Örebro kommun. Andel förvärvsarbetande i Vivalla var 37 procent år 2014, vilket kan jämföras med genomsnittet för Örebro kommun på 76 procent.

Socialförvaltningens kostnader för barn och unga är väsentligt högre i Vivalla än i övriga Örebro och framför allt är det kostnaderna för insatser till ungdomar, 13-17 år, som urskiljer sig.

Socialförvaltningens kostnader 2015 för barn och unga				
Total kostnad inkl OH exkl försörjningsstöd (enl Kostnad Per Brukare).				
Ålder	Område	Antal	Snittkostnad, tkr	Andel med insats
0-12 år	Örebro	22 851	4,4	2,0%
	Vivalla	2 130	8,8	3,8%
13-17 år	Örebro	7 617	18,8	4,5%
	Vivalla	687	27,6	8,0%

Kartläggning av nuläge, Baronbackarna

I Baronbackarna har befolkningen länge varit oförändrad och 2015 bodde drygt 2100 personer i området. Den största åldersgruppen i området är de mellan 25-49 år som utgör cirka 40 procent. Andelen av befolkningen i Baronbackarna med utländsk bakgrund utgör 60 procent och ökningen har varit blygsam under de senaste tio åren. Cirka 55 procent av de boende i området är

inrikesfödda, en marginell minskning sedan 2003 och området har därmed över tid haft en relativt homogen sammansättning. I området bor en stor andel romska familjer, i övrigt är bosniska och arabiska de största språkgrupperna.

Utbildningsnivån i Baronbackarna är låg, cirka 30 procent av befolkningen hade en eftergymnasial utbildning år 2015. Andel förvärvsarbetande i Baronbackarna var 55,3 procent år 2014. De senaste tre åren har i genomsnitt 58 procent av eleverna i årskurs 9 på Västra Engelbrektskolan gått ut med behörighet till minst yrkesförberedande gymnasieprogram. Den ogiltiga frånvaron på skolan är högre än på flertalet andra skolor i kommunen, men inte lika omfattande som på Vivallaskolan. Läsåret 15/16 hade 68 procent av eleverna i F-3 på Västra Engelbrekt en plats på fritidshem.

Liksom i Vivalla är Socialförvaltningens kostnader för barn och unga betydligt högre än i övriga kommunen.

Utmaningar

Utifrån problemformuleringen ovan kan ett antal utmaningar identifieras som behöver hanteras för att skapa förbättrade förutsättningar för de boende i Vivalla och Baronbackarna.

UTMANINGAR

Föräldrar behöver stöd i sin föräldraroll och kunskap om hur det är att vara förälder i Sverige, samt förståelse för vikten av att prioritera barnens närvaro i förskolan, skolgång och måluppfyllelse. Parallellt behövs kulturförståelse från förskolan och skolans sida för att bemöta föräldrarna på ett bra sätt.

Bristande språkkunskaper försvårar kommunikation och relationsbyggande mellan familjerna och viktiga samhällsinstanser såsom förskola, skola och socialtjänst. Familjecentralen, förskolan och skolan upplever att de familjer som verkligen har det besvärligt och där barnen far illa är svåra att nå.

Vivallaskolan utmärker sig med tre gånger högre ogiltig frånvaro än andra grundskolor i Örebro kommun. Även Västra Engelbrektskolan har hög ogiltig frånvaro. Frånvaro är en bidragande orsak till svårigheter att uppnå måluppfyllelse.

Andelen behöriga till gymnasiet efter årskurs 9 har under de senaste tre åren uppgått till i genomsnitt 55 procent på Vivallaskolan och 58 procent på Västra Engelbrektskolan.

Totalt 60 procent av barnen i Vivalla levde 2014 i ekonomiskt utsatta hushåll, vilket motsvarar 1720 barn. Situationen resulterar bland annat i negativ påverkan på barnens möjligheter till en stimulerande fritid och eventuell trångboddhet försvårar exempelvis för läsläsning.

Evidens och forskning

Nedan presenteras evidens och argument som visar på vikten av att skapa tillit och bygga relationer mellan föräldrar och skola, i syfte att öka barnens förutsättningar för en bra skolgång.

Skydds- och riskfaktorer

Vissa omständigheter ökar sannolikheten för att ett barn ska utveckla problem, så kallade riskfaktorer. Skyddsfaktorer är förhållanden som ökar personens motståndskraft mot belastningar eller dämpar effekten av riskfaktorer. En enskild riskfaktor har sällan någon avgörande betydelse för ett barn, men risken för en negativ utveckling ökar om ett barn utsätts för flera risker. En växande effekt uppstår när varje belastning läggs till den negativa inverkan från tidigare riskfaktorer, det vill säga att belastningar förstärker varandra ju fler de är. En skolmiljö med dålig struktur och många som bråkar får exempelvis större betydelse för barn som har svårigheter i skolan än för de som är framgångsrika i sitt skolarbete.

Allvarlig psykisk ohälsa förekommer oftare hos barn som lever under sämre psykosociala förhållanden än hos barn som lever under bättre omständigheter. Att leva med föräldrar som känner stress över exempelvis ekonomi, arbete eller har missbruksproblem skapar en otrygg tillvaro för barnen som kan leda till egna problem. Vissa svårigheter eller funktionsnedsättningar kan göra barn mer sårbara för förhållanden omkring dem. Bristande språklig förmåga och svårigheter att sätta ord på tankar och känslor, samt inlärningssvårigheter i form av framför allt läs- och skrivsvårigheter, är några faktorer som var och en och framförallt tillsammans kan ha negativ inverkan på barns fortsatta utveckling. Barn som utsätts för riskfaktorer blir ännu mer beroende av förhållandena i familjen och i förskolan och skolan. Därför är det angeläget att identifiera, förstå och hitta strategier för att möta deras särskilda svårigheter.

En väl fungerande skola skyddar mot fysisk och psykisk ohälsa. Det finns starka samband mellan betygen från grundskolan och framtida psykosociala problem, även när en rad uppväxtvillkor är desamma. Barn med låga betyg från grundskolan utgör en riskgrupp för framtida psykosociala problem, oavsett socioekonomisk uppväxtbakgrund. Exempelvis är allvarlig kriminalitet i ung vuxen ålder 8–10 gånger så vanligt bland de med låga betyg som bland de med medel/höga betyg. Detta mönster finns i alla socioekonomiska grupper.³

Relationen skola och föräldrar

Forskning visar att skolan har svårt att realisera ett samarbete med föräldrar med utländsk bakgrund. Svårigheterna ligger bland annat i att kommunikationen mellan skolan och föräldrarna är bristfällig, men också att det i mötet finns många outtalade förväntningar och förgivettaganden. De skillnader som finns när det gäller värderingar och normer gör att missförstånd ofta uppstår, vilket hindrar både föräldrar med utländsk bakgrund och skolan att utveckla en samverkan. Samtidigt har föräldrarna för lite kunskap om skolan och dess organisation, vilket ibland leder till att de tycker att lärarna själva får ta ansvar för vad som sker i skolan. En studie om föräldrainvolvering visar att föräldrars kunskaper om skolan som system påverkas i hög utsträckning av hur pass mycket de är involverade. Avsaknaden av en djupare kunskap gör att de distanserar sig från skolan.

³ Kunskapsguiden, Skydds- och riskfaktorer, <http://www.kunskapsguiden.se/barn-och-unga/Teman/psykisk-ohalsa-hos-barn-unga/Sidor/default.aspx>

Många gånger är skolan i Sverige så annorlunda än den skola de utländska föräldrarna är uppvuxna med i sina hemländer. Föräldrarna saknar inte engagemang för sina barns skola, utan är vilsna och rädda för att göra fel i den svenska kontexten. Flera av föräldrarna i studien hade liten kontakt med andra i området, deltog inte i nätverk eller föreningar. Men när en rad aktiviteter initierades, bland annat en aktiv föräldraförening, ökade kunskapen om skolan, kontakten med andra föräldrar breddades och en ny tillit till skolan växte fram. Resultaten visar också att föräldrars förväntningar ger effekt på elevers studieresultat.⁴

En studie genomförd av OECD i tolv länder konstaterar att en mycket central uppgift för skolan är att hålla föräldrar informerade och involverade. Internationell forskning visar att föräldrars engagemang, deras förväntningar på sina barns skolarbete samt förekomsten av ett ömsesidigt förtroende mellan skola och föräldrar är viktiga variabler för att barn och unga ska nå framgång i skolan. Således förflyttas frågan om huruvida föräldrar är viktiga för sina barns lärande och skolframgångar till frågan om hur skolpersonal och föräldrar tillsammans kan utveckla en relation och ett samarbete som gynnar barns och ungas lärande.⁵

I en forskningsöversikt behandlas flyktingkapets psykosociala effekter på barns lärande, andraspråksinläring och betydelsen av kulturmöten, samverkan och stödfunktioner för lärare och elever. En bra samverkan med hemmet visar sig öka måluppfyllelsen. Flyktingbarns framtidsutsikter och skolprestationer, liksom deras beteende i och utanför skolan, påverkas även av föräldrars integrering i samhället samt av hur föräldrarna mår. Utan ett stöd hemifrån kan det bli svårt att lyckas i skolan. Därför är det viktigt att skolan samarbetar med föräldrarna i syfte att öka deras engagemang i barnens skolgång. Det kräver att skolorna utvecklar tydliga kommunikationskanaler mellan skolan och hemmet och modersmåls lärare kan spela en viktig roll i det arbetet. Utbildningsprogram som syftar till att lära föräldrarna invandringslandets språk och utveckla deras förmåga att bättre stödja sina barn i skolan har gett positiva effekter på flyktingbarns skolprestationer.⁶

Föräldrastöd

En jämförelsestudie över de vanligaste föräldrastödsprogrammen (Cope, Komet, Connect och De otroliga åren) visar att föräldrastöd effektivt kan minska barn och ungas beteendeproblem och stärka föräldraskapet för föräldrar som har mer omfattande problem hemma. Föräldrar som deltar i föräldrastödsprogram känner ny glädje i sitt föräldraskap, är mindre stressade, får färre depressiva symptom och minskar sina negativa reaktioner på barnens beteende än föräldrar som inte deltar. Förbättringarna av ett program sker främst under de första fyra till fem månaderna efter att programmen påbörjats, men effekterna kvarstår både ett och två år senare. Effekterna gällde alla de fyra studerade programmen, trots att de har olika teoretiska utgångspunkter och oavsett om de gavs av socialtjänst, skola eller barn- och ungdomspsykiatri. En hälsoekonomisk analys visar att föräldrastöd också minskar barnens beteendeproblem till måttliga kostnader.⁷

⁴ Laid Bouakaz (2007) *Parental Involvement – what hinders and what promotes parental involvement in an urban school?*

⁵ Agneta Nilsson (2008) *Vi lämnar till skolan det käraste vi har.*

⁶ Hamilton, R., Frater-Mathieson, K. et al. (2000/2007) *Interventions for Refugee Children in New Zealand Schools: Models, Methods, and Best Practice*

⁷ Socialstyrelsen (2015) *Effekter av föräldrastöd – redovisning av en nationell utvärdering på uppdrag av Socialstyrelsen*

Trygga familjer genom Brobyggare

Resultatet av ett treårigt projekt i Karlskoga kommun i samarbete med Örebro universitet och Degerfors visar bland annat att skolans kontakter med föräldrar spelar en viktig roll för att skapa trygga familjer. För att kunna utvecklas och må bra som förälder uppger mammor i större utsträckning att de vill ha möjlighet att få stöd av andra vuxna. Ett positivt bemötande från lärare och annan personal är också viktigt, framförallt för mammorna. Här har framförallt skolan, men också andra verksamheter, en viktig funktion att fylla. Skolan är också den aktör som flest anser kan stärka dem i deras föräldraskap.⁸

Linköpings arbete med Brobyggare startade 2011 som ett projekt, men är idag en permanent verksamhet. Somaliska modersmålspedagoger finns anställda som brobyggare på familjecentralerna i tre mångkulturella stadsdelar. Deras uppgift är att verka som en kulturell och språklig länk mellan föräldrar och professionella. De bygger via sin yrkesroll, genom personliga kontakter och genom olika nätverk relationer med föräldrar. De informerar om familjecentralens verksamhet, motiverar till besök och finns själva med i verksamheten. Därutöver fungerar de som gruppleddare i olika föräldragrupper tillsammans med ”svensk” personal. Kommunens uppföljning visar att de somaliska föräldrarna numera besöker familjecentralerna i betydligt större utsträckning än tidigare och kommer därmed också i kontakt med andra verksamheter i stadsdelen. Exempelvis redovisar en familjecentral en ökning av besöksfrekvensen från 150 föräldrar med utländsk bakgrund till 300 under en tvåårsperiod. I intervjuer med somaliska mammor framkommer att de upplever sig mer integrerade genom bland annat besök på familjecentralen, deltagande i föräldragrupper, mer aktivt deltagande i närsamhället, möten med ”svenska” föräldrar och svensk personal; först genom brobyggaren, sedan själva. Brobyggarnas och föräldragruppleddarnas sätt att få föräldrar att delta skiljer från den traditionellt svenska som vanligen sker med affischer, annonser och information via personal. Brobyggarnas sätt att bjuda in till deltagande är mer personligt, främst muntligt och sprids även genom språkgruppernas nätverk. På vissa skolor, där pedagogerna känner sig otillräckliga vid kontakten med föräldrarna, har brobyggarna ett särskilt ansvar för kontakten mellan hem och skola och föräldrarna uttrycker nöjdhet över det arbetet.

Inom arbetet med brobyggare har Linköpings kommun tagit fram materialet *Att vara förälder i Sverige* som tar upp de viktigaste frågorna ur ett föräldraperspektiv. Syftet med materialet är att betona familjen och hemmet som viktiga lärmiljöer och föräldrarnas viktiga roll i lärandet, samt främja relationerna mellan föräldrar och förskola/skola. Det handlar också om att förmedla den barnsyn som råder i Sverige och som har sitt ursprung i FN:s konvention om barnets rättigheter.⁹

Metod för satsningen

Genom att nå ut till föräldrar boende i Vivalla och Baronbackarna och stärka dem i deras föräldraroll, samt bygga viktiga relationer mellan hemmet och förskola/skola kan barnen i områdena uppnå ökade förutsättningar till en lyckad skolgång och ökad måluppfyllelse. För att lyckas med det rekryteras så kallade brobyggare till Vivalla och Baronbackarna med språkkompetens i somaliska och romani. Att anställa brobyggare med somaliska och romani som

⁸ Örebro universitet (2014) *Kompetenta familjer och ungdomar – ideal och realitet i familjestödet i Karlskoga och Degerfors kommuner*

⁹ Folkhälsomyndigheten (2014) *Slutredovisning av uppdrag kring ett utvecklat föräldrastöd*

modersmål, som också har kulturkompetens från sitt hemland och från Sverige, förväntas generera ökade förutsättningar för en bra kommunikation och samverkan mellan hem och förskola/skola, samt andra samhällsinstanser. Brobyggarnas uppgift blir att vara en kulturell och språklig länk mellan föräldrar och professionella genom att finnas med som ett muntligt stöd både direkt till familjerna, men också i olika samverkansforum. Genom personlig kontakt med familjer i bostadsområdet kan de informera om och utgöra en viktig länk till familjecentralens och förskolans/skolans verksamheter. Brobyggarna kommer också att fungera som en länk till Socialkontoret i Vivalla. Det kommer att resultera i att familjer med behov av Socialförvaltningens stöd kan erbjudas detta i ett tidigare stadie än annars. Brobyggarna kommer också att förmedla vikten av att föräldrarna engagerar sig i barnens fritidsaktiviteter, eftersom en aktiv och meningsfull fritid är en skyddande faktor mot ohälsa av olika slag, exempelvis kriminalitet och droger. Brobyggarna rekryteras i möjligaste mån från de aktuella områdena, eftersom en stor del av arbetet handlar om att skapa tillitsfulla relationer mellan hem och verksamhet. Att ha en bra lokal kännedom samt kultur- och flerspråkskompetens är faktorer som tros vara en förutsättning för arbetet. Brobyggarna kan med fördel knytas till förskolans och skolans arbetslag eller ledningsgrupper, alternativt till familjecentralerna som en bra bas för arbetet.

Målgrupp och avgränsning

Målgruppen för brobyggarnas arbete är identifierade familjer med minst ett barn 0-12 år boende i Vivalla och Baronbackarna som talar något av språken somaliska eller romani. Barnen ska antingen gå på någon av förskolorna i Vivalla, alternativt på Vivallaskolan eller Västra Engelbrektskolan. I nuläget går det knappt 300 elever som talar något av språken somaliska eller romani på de aktuella skolorna (F-6) och som därmed potentiellt kan ingå i målgruppen, tillsammans med de barn som finns inom förskolan i Vivalla. Satsningen kommer innebära insatser för såväl föräldrar som barn, samt äldre syskon. Varje brobyggare kommer arbeta med cirka sju familjer åt gången. Hur många familjer brobyggarna kan stödja under satsningens hela tidsperiod är svårt att bedöma, men vartefter familjer har getts det stöd brobyggarna har möjlighet att ge ska de ta sig an nya familjer. Familjerna väljs ut mot bakgrund av statistik kring ogiltig skolfrånvaro och en behovsbedömning grundad på skolans uppfattning. Familjerna kommer att erbjudas en brobyggare och har sedan rätt att tacka ja eller nej. Ett samtycke kommer att behövas från de familjer som tackar ja för att möjliggöra uppföljning över tid.

Organisation för satsning

För att genomföra satsningen krävs nedanstående resurser och organisatoriska förutsättningar:

7,0 tjänst brobyggare (6 romanitalande á 50 % och 4 somalisktalande)

0,25 tjänst projektledare

Satsningen bedrivs inom ramen för Partnerskap Örebro. Förvaltningen förskola och skola är projektägare för satsningen och brobyggarna liksom projektledaren kommer även organisatoriskt att tillhöra den förvaltningen. Den förebyggande enheten inom Socialförvaltningen kommer att handleda och utbilda de brobyggare som ska utbildas till att hålla i föräldrastödjande insatser. Därutöver kommer samverkan behövas med Socialkontoret i Vivalla, Familjecentralerna, Förvaltningen för utbildning, försörjning och arbete samt andra samhällsinstanser utifrån behov som uppdragas i de familjer brobyggarna arbetar med. Ordinarie styrgrupp för Partnerskap Örebro är styrgrupp för satsningen.

Vivallaskolan har via Kulturdepartementet beviljats en 50-procentig finansiering för de brobyggare som riktas mot de romska familjerna, vilket innebär att satsningen endast finansierar hälften av kostnaderna för de sex romanitalande brobyggarna. Fyra av dem kommer att riktas mot Vivalla och två mot Baronbackarna. I Kulturdepartementets satsning är 50 procent av arbetstiden för brobyggarna högskolestudier vid Södertörns högskola och 50 procent uppsökande arbete enligt satsningens utformande.

Tidsplan

Satsningen genomförs från och med hösten 2016 för de romska brobyggarna, med anledning av den högskoleutbildning de påbörjar på Södertörns högskola, och de övriga brobyggarna med start i början av 2017. Satsningen pågår fram till årsskiftet 2018/2019. Under förutsättning att satsningen visar på lyckade resultat och effekter ska arbetssättet därefter implementeras i ordinarie verksamhet.

Upplägg och genomförande

De som anställs som brobyggare kommer få en utbildning från projektledaren samt Socialförvaltningens förebyggande enhet och Socialkontoret i Vivalla som ger dem en viktig grund att stå på i sitt uppdrag. De kommer bland annat att fortbildas i skolans uppdrag, barns rättigheter, värdegrund och förhållningssätt, föräldrasamverkan och föräldrars betydelse för barns skolgång, skolans samarbetspartners, vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, olika uppdrag och roller inom skolan, målsättning med uppdraget som brobyggare, samt vad som krävs för ett gott möte. Även delar kring gällande lagstiftning kopplat till de områden brobyggarna ska verka inom, samt vad sekretess och tystnadsplikt innebär kommer hanteras inom den utbildningsgrund som brobyggarna får, liksom hur anmälan och ansökan till Socialförvaltningens insatser går till. De kommer också att få utbildning kring det material som brobyggarna själva sedan ska utbilda föräldrarna inom målgruppen med. För att möjliggöra för Socialförvaltningens medverkan i den sociala investeringen finns avsatta medel för utbildningsinsatser och handledning.

Under satsningen kommer brobyggarna att få kontinuerlig handledning av projektledaren och vid behov av Socialförvaltningen för att säkerställa att de kan genomföra sitt uppdrag på ett rättssäkert och kvalitativt sätt. De sex romska brobyggarna kommer därutöver få viktig kunskap i samband med den högskoleutbildning de får genomgå på Södertörns högskola, tack vare satsningen från Kulturdepartementet. Den utbildningen innehåller bland annat delar om mänskliga rättigheter och dess tillämpning på relevanta områden, romers och resandes historia, kultur och traditioner, kunskap kring informations- och kommunikationsteknik, förhållningssätt samt kunskap kring hur man i rollen som brobyggare kan inta ett interkulturellt förhållningssätt i relation till frågor som rör romer och resande, särskilt i skolsammanhang. Delar av den kunskapen kommer också att vara överförbar till de somaliska brobyggarna, vilket projektledaren ansvarar för att säkerställa.

Brobyggarna kommer huvudsakligen att arbeta dagtid, även om de också kommer finnas med på möten under kvällstid, exempelvis vid föräldramöten. De familjer som identifieras för brobyggarnas insatser ska kunna ta kontakt med brobyggarna utifrån sina egna frågeställningar, samtidigt som brobyggarna kommer att arbeta uppsökande och ta kontakt med familjerna utifrån de behov som verksamheterna ser. Utöver direkta insatser som ges till identifierade och utvalda

familjer kommer de även att fungera som trygghetsskapare för den större gruppen i verksamheterna de befinner sig i.

Aktiviteter

Följande aktiviteter ingår i brobyggarnas uppdrag:

Göra hembesök – bygga goda relationer och tillit mellan hem och förskola/skola.

Motivera – stötta och peppa både elever och föräldrar i syfte att minska den ogiltiga frånvaron.

Vägleda, länka och lotsa – kring föräldraroll och samverkan med skolan utifrån individuella frågeställningar, vid kontakter med förskola och skola, familjecentralerna och Socialkontoret i Vivalla, samt till verksamheter viktiga för familjen, exempelvis kopplat till studier och arbetsmarknadsåtgärder.

Utbilda – stärka föräldrarna i deras föräldraroll, främst via förskolan.

Informera/garantera – informera om och utgöra en grant för organiserade fritidsaktiviteter.

Vara rastvärd/relationsskapare – finnas med i skolan under såväl lektioner som icke schemalagd tid. Vivalla centrumanläggning, Baronbackarnas centrum, fritidsgårdarna, familjecentralerna och Vivalla IP är även de viktiga arenor för brobyggarnas relationsskapande arbete med barn, ungdomar, familjer och verksamheter.

Hembesök

Att erbjuda föräldrarna ett hembesök blir en viktig start på att etablera en god och varaktig kontakt med familjen som identifierats för och tackat ja till brobyggarnas insatser. Hembesöken bygger på lyhördhet och flexibilitet i mötet med föräldrarna och syftet med hembesöket är att skapa tillit och bygga relation för ett fortsatt samarbete med familjen, skolpersonal och skolläda. Det är viktigt att få med sig föräldrarna i tänket kring vikten av en bra skolgång för deras barn. Det är också viktigt att skapa sig en bild av vilka insatser och vilket behov som finns i familjen. En metodutveckling kommer därför initialt att bedrivas, med syfte att arbeta fram en metod för hur hembesöken ska kunna genomföras på ett strukturerat sätt. Att hitta former tillsammans för att skapa så bra förutsättningar som möjligt för att barnen och eleverna ska må bra och kunna fullfölja och lyckas i sin skolgång. Kunskap om varandra - hem och skola - minskar risken att lärare eller föräldrar känner sig hotade eller ifrågasatta. Här blir brobyggaren en viktig kunskapsförmedlare tack vare sin dubbla kulturkompetens. Brobyggarna får vid hembesöket reda på hur föräldrarna upplever sina möten med skola och andra verksamheter och kan också underlätta för att förståelse skapas genom att förtydliga och förklara det som exempelvis skolan inte lyckats förmedla. Ungas behov av stöd kan också upptäckas tidigare så att relevant stöd kan sättas in. Hembesöket ska mynna ut i att en genomförandeplan tas fram tillsammans med familjen. Den kommer att ligga till grund för de insatser som brobyggaren kan ge utifrån sitt uppdrag. På så sätt tydliggörs vad som ska göras och av vem, samt vilken roll brobyggaren får i stödet till familjen. Det blir också tydligt, både för familjen och brobyggaren, under hur lång tid och i vilken omfattning stödet ska ges för att därefter kunna avsluta så att brobyggaren kan gå vidare till att ge stöd till andra familjer.

Motivera

Att hitta de verktyg som behövs för att elever och föräldrar tillsammans kan bidra till studief framgång och ökad skolnärvaro är avgörande för en lyckad skolgång. Brobyggarna behöver identifiera de faktorer som skulle öka förutsättningarna för den enskilde eleven och förståelsen för vad en bra utbildning kan leda till för chanser framöver. Att få föräldrarna att förstå sin viktiga roll

i motivationsarbetet, men att också hitta drivet hos eleven genom att fokusera på de styrkor, talanger och ambitioner som eleven har, blir fokus för arbetet. Brobyggarna kan också finnas med som en resurs för eleven i skolarbetet vad gäller exempelvis läxläsning.

Vägleda, länka och lotsa

Brobyggarna ska kunna vägleda och stötta föräldrarna i sin föräldraroll, ge föräldrarna information om skolans verksamhet och motivera till ökat engagemang i barnens skolarbete. Att visa på vikten av att exempelvis samverka med andra föräldrar om bland annat gemensamma regler i klassen eller kompisgänget. Att kunna bemöta rykten bland föräldrar, exempelvis förklara vad som egentligen gäller när barn hotar med att ringa socialen om föräldrar inte är snälla. Föräldrar kan inte alltid själva läsa in information då en del har brister i det svenska språket och då uppstår problem. Ibland händer det att barnen tar föräldrarnas roll i hemmet. Brobyggarna ska arbeta uppsökande och utgöra en länk mellan hem och förskola/skola när behov finns. Brobyggarna kommer att finnas i verksamheterna men också i centrumanläggningen och runt idrottsplatsen. Brobyggaren kommer också att kunna bidra till att familjer i behov av tidigt stöd från Socialförvaltningen kommer i kontakt med Socialkontoret i Vivalla. Brobyggarna kommer i sin täta kontakt med hemmen även att upptäcka föräldrar och äldre syskon i behov av lotsning till andra verksamheter och instanser, exempelvis kring studier och arbetsmarknadsinsatser.

Utbilda

Föräldrautbildning kommer att erbjudas i samband med att barnen lämnas på förskolan. Utbildningen syftar till att ge en grund kring hur det är att vara förälder i Sverige vad gäller bland annat barnsyn, lagstiftning, rättigheter och skyldigheter, samt presentera vad kommunens olika verksamheter och instanser erbjuder för stöd i föräldraskapet. En kunskapshöjning möjliggör för ett ökat föräldraengagemang och större delaktighet i sitt barns uppväxt och skolgång. Utbildning kan även erbjudas till nyblivna skolföräldrar och i samband med barnens vistelse på fritidshem. Brobyggarna kan också vara behjälpliga vid rekrytering till Socialförvaltningens föräldrastödsgrupper och andra aktiviteter som erbjuds i området. Kulturkompetenshöjande insatser kommer även ges till kommunala verksamheter i områdena, med syfte att öka förståelsen för kulturella skillnader och därmed skapa förbättrade förutsättningar till goda relationer mellan hem och verksamheter.

Informera/garantera

Brobyggarna får en viktig roll som länk mellan hemmen och de organiserade fritidsaktiviteter som finns i området för barn och unga. Brobyggarna blir, via de goda relationer de bygger upp med familjerna, en informatör och garant som möjliggör för barnen att få delta i de fritidsaktiviteter som erbjuds i området.

Vara rastvärd/relationsskapare

Brobyggarna kommer att arbeta nära skolverksamheten som stöd till elever och personal under både lektionstid och icke schemalagd tid för att säkerställa en skolmiljö som stimulerar till och möjliggör inläring och måluppfyllelse. De kommer också att bidra till trygghet i områdena genom sitt relationsskapande arbete med barn, ungdomar, familjer och verksamheter i exempelvis centrumanläggningarna, på fritidsgårdarna, på familjecentralerna och kring Vivalla IP.

Målsättning, effekter och utvärdering

Nedan följer målsättning och förväntade effekter med satsningen, samt en beskrivning av hur satsningen ska följas upp och utvärderas.

Målsättning med satsningen och förväntade effekter

Målsättningen med satsningen är att:

- Skapa goda relationer mellan hem och förskola/skola genom att öka föräldrarnas förståelse för vikten av barnens skolgång och öka kulturförståelsen inom skolan.
- Skapa tillit och förståelse mellan hem och övriga samhällsinstanser.
- Öka andelen föräldrar och äldre syskon som är i arbete/sysselsättning/studier.
- Fler barn och unga tar del av organiserade fritidsaktiviteter i området.
- Fler elever i målgruppen uppnår godkända betyg i årskurs 6 och i förlängningen gymnasiebehörighet efter årskurs 9.
- Skolnärvaron hos målgruppen ökar.

För satsningen har följande kvantitativa mål satts upp:

- Minst 80 procent av eleverna inom målgruppen ska uppnå godkänt resultat på nationella proven i matematik i årskurs 3 och 6.
- Den ogiltiga frånvaron inom målgruppen ska halveras.

Utvärdering och uppföljning

För att säkerställa möjligheterna att se vilka effekter satsningens aktiviteter resulterar i förutsätts att kontinuerlig uppföljning sker under hela satsningen. Det är därför viktigt att redan från början klargöra hur aktiviteter och effekter ska mätas. Det är projektledaren för satsningen som ansvarar för att datainsamling av aktivitetsrelaterade mått sker och att redovisning inkommer per delår 2 och årsredovisning, innehållande verksamhet och ekonomisk redovisning. Nedan följer satsningens utvärderingsschema, där de aktivitets- och effektmått som har identifierats för uppföljning av satsningens effekter finns angivna, samt hur de är kopplade till satsningens ekonomiska effekter. Utöver uppföljning av aktivitets- och effektmått enligt schemat kommer kvalitativ uppföljning, i form av exempelvis intervjuer, att komplettera utvärderingen av satsningens effekter.

Utvärderingsschema Brobyggare

Utvärderingsschema Brobyggare					
Målgrupp: A: Barn/elever 0-12 år boende i Vivalla (romani/somaliska) eller i Baronbackarna (romani). B: Vårdnadshavare med minst ett barn 0-12 år boende i Vivalla (romani/somaliska) eller i Baronbackarna (romani), samt äldre syskon.					
Kvantitativa mål: Minst 80 procent av eleverna inom målgruppen ska uppnå godkänt resultat på nationella proven i matematik i årskurs 3 och 6. Den ogiltiga frånvaron inom målgruppen ska halveras.					
Mål	Aktivitet	Aktivitetsmått	Effektmått	Indikatorer	Ekonomiska effekter
Skapa goda relationer mellan hem och förskola/skola och öka föräldrarnas förståelse för vikten av barnets skolgång. (B)	Genomföra hembesök. Upprätta genomförandeplaner utifrån identifierade behov under hembesök. Brobyggarna medverkar på förskolans/skolans föräldramöten/utvecklingssamtal. Kompetensutveckling genom utbildning om de kulturella skillnaderna till förskolans/skolans personal.	Antal genomförda hembesök. Antal upprättade genomförandeplaner. Antal identifierade familjer med behov av socialtjänstens stöd. Antal möten där brobyggarna deltar. Antal pedagoger som deltar på utbildningar.	Andel föräldrar som deltar i föräldramöten/ utvecklingssamtal i förskolan/skola. (Enkät till pedagoger och jämförelse med kontrollförskola) Pedagogernas upplevelse av föräldrarnas engagemang och förståelse för skolgången. (Enkät till pedagoger och jämförelse med kontrollförskola) Pedagogernas upplevelse av sin förståelse för målgruppens behov utifrån de kulturella skillnaderna. (Enkät till pedagoger och jämförelse med kontrollförskola) Föräldrar som upplever att relationen till förskolan/skolan är bra och har ökad förståelse för vikten av skolgång. (Enkät till föräldrar)	Nyttjandegrad av förskoleplats inom målgruppen. Nyttjandegrad av fritidshemsplats inom målgruppen.	Lägre kostnader för insatser till barn och unga inom Socialförvaltningen. Minskat behov av elevassistenter på Vivallaskolan. Färre elever till introduktionsprogram på gymnasiet. Färre utbetalningar av försörjningsstöd, på lång sikt.
Skapa tillit och förståelse mellan hem och övriga samhällsinstanser (B)	Erbjuda utbildning till föräldrar med barn i förskolan om "att vara förälder i Sverige". Genomföra hembesök. Upprätta genomförandeplaner utifrån identifierade behov under hembesök. Kompetensutveckling genom utbildning om de kulturella skillnaderna till personal i verksamheter som möter målgruppen.	Antal genomförda utbildningstillfällen. Antal deltagande föräldrar. Antal genomförda hembesök. Antal upprättade genomförandeplaner. Antal personal som deltar på utbildningar.	Föräldrarnas tillit till och förståelse för övriga samhällsinstanser. (Enkät till föräldrar) Andel ansökningar av totala antalet identifierade familjer med behov av socialtjänstens stöd. (Jämförelse med socialfilialen i Vivalla) Personalens upplevelse av sin förståelse för målgruppens behov utifrån de kulturella skillnaderna. (Enkät till pedagoger) Personalens upplevelse av föräldrarnas kunskap om samhället och den tid de lägger på att ge sådan samhällsinformation. (Enkät till pedagoger)	Sjukfrånvaro hos personalen inom förskolan. Socialtjänstens kostnader per barn 13-17 år i Vivalla.	
Fler barn och unga i målgruppen ska ta del av organiserad fritidsverksamhet (A)	Lotsa till och vara en garant för en bra och organiserad fritids-verksamhet som målgruppen får och kan ta del av.	Antal barn och unga som testat organiserad fritidsaktivitet.	Andel barn och unga som regelbundet deltar i organiserad fritidsaktivitet. Andel barn och unga som deltar i fritidsklubbens aktiviteter (årskurs 4-6). (Jämförelse med tidigare år)	Fritidsengagemang i området enligt Liv och hälsa ung.	
Fler elever i målgruppen ska uppnå godkända betyg i årskurs 6 (A)	Motivationsarbete riktat till eleverna, såsom: Läxhjälp	Antal motivationshöjande insatser.	Andel elever i målgruppen som uppnår godkänt i nationella prov för matematik, årskurs 3 och 6. (Jämförelse med tidigare årskullar, väntelista samt Brickebackens skola)	Andel elever på Vivallaskolan och Västra Engelbrektskolan behöriga till yrkesförberedande gymnasieprogram.	
Målgruppens skolnärvaro ska öka (A)	Rastvärd Lots		Andel inom målgruppen med ökad skolnärvaro, årskurs 3 och 6. (Jämförelse med tidigare årskullar, väntelista samt Brickebackens skola)	Skolnärvaro i årskurs 9 på Vivallaskolan och Västra Engelbrektskolan.	
Fler inom målgruppen ska komma ut i arbete, sysselsättning eller studier (B)	Skapa kontakter med Vägledare på FUFA. Motivationsarbete riktat till målgruppen. Sprida samhällsinformation och vara en länk till olika samhällsinstanser.	Antal etablerade kontakter med FUFA för den vuxna målgruppen. Antal motivationshöjande insatser. Antal etablerade kontakter med övriga samhällsinstanser.	Andel inskrivna deltagare hos FUFA inom målgruppen.	Arbetslöshet i Vivalla respektive Baronbackarna.	Färre utbetalningar av försörjningsstöd.

Kostnader och återföring

Nedan följer satsningens kostnader, alternativkostnad och förväntat utfall utan satsning samt den återföringsplan som utgör utgångspunkt för berörda nämnders återföring av medel tillbaka till reservationen för sociala investeringar.

Satsningens kostnader för genomförande

Kostnaderna för satsningens genomförande uppgår till 7,8 miljoner kronor för de dryga två år som den pågår. Medlen belastar reservationen för sociala investeringar och utbetalas löpande i efterskott utifrån uppkomna kostnader i satsningen.

Kostnadspost	Totalkostnad
Anställningar	7 500 000 kr
400 % brobyggare somalisktalande	3 700 000 kr
300 % brobyggare romanitalande	3 340 000 kr
25 % projektledare	460 000 kr
Övrigt	300 000 kr
Datorer och telefoner	160 000 kr
Material m.m.	90 000 kr
Övrigt (handledning, kompetensutveckling m.m.)	50 000 kr
Summa	7 800 000 kr

Alternativkostnad och förväntat utfall utan satsning

Alternativkostnaden utgör den kostnad som Örebro kommun står inför om satsningen inte genomförs. Det är också den kostnad som investeringskostnaden på 7,8 miljoner kronor enligt ovan ska jämföras med. Utan satsningen kommer målgruppens tillit till det svenska samhället i allmänhet, och förskolan och skolan i synnerhet vara fortsatt låg. Det innebär att förskolan och skolan även fortsättningsvis kommer att ha svårt att bygga relationer och skapa samverkan med föräldrarna, vilket i det långa loppet ökar risken för att fler elever inte når behörighet till en gymnasieutbildning. En väl fungerande skola skyddar mot fysisk och psykisk ohälsa och det finns starka samband mellan betygen från grundskolan och framtida psykosociala problem. Det finns också en oro kring att barnen hamnar i utanförskap, och i värsta fall kriminalitet och missbruk, om de inte tidigt slussas in i organiserad fritidsverksamhet som skyddar dem från de riskmiljöer som finns i deras närhet.

Återföring

Ansökan gör totalt anspråk på 8,2 miljoner kronor från reservationen för sociala investeringar, vilket utgörs av kostnaderna för satsningen inklusive fem procent av ansökt belopp för att bekosta utvärderingen av satsningen. En återföringsplan har tagits fram som visar hur de involverade nämnderna, utifrån deras respektive möjligheter till kostnadsreduceringar, ska återföra de ansökta medlen.

Satsningens kostnader: 7 800 000 kr

Återföring: 7 800 000 kr + 5 % (400 tkr) = 8 200 000 kr

Återföring per nämnd, samt återföringsperiod:

Grundskolenämnden	4 050 000 kr	2017-2021
Programnämnd Barn och utbildning	300 000 kr	2022-2024
Socialnämnderna	2 250 000 kr	2019-2026
Vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämnden	1 600 000 kr	2017-2026

Kostnadsreduceringar som motiverar denna återföring förväntas uppstå på olika sätt för de respektive nämnderna. Beräkningarna nedan utgår från att satsningens målgrupp är cirka 50 familjer boende i Vivalla och Baronbackarna (sju familjer per brobyggare) med totalt cirka 150 barn. Åldern på barnen antas vara jämnt fördelad mellan 0-17 år, men med viss övervikt på 0-12 år (totalt 120 elever) som är den åldersgrupp som får ta störst del av aktiviteterna i satsningen.

Minskat behov av elevassistenter i Vivallaskolan – Skolan har idag ett stort antal tillfälligt anställda elevassistenter för att kunna tillgodose det individuella behov som många elever boende i området har. Det stöd som elevassistenterna ger antas i stor grad kunna tillgodoses av brobyggarna i samband med satsningen. För att räkna lågt antas dock bara tre av de nuvarande elevassistenterna kunna ersättas av brobyggarna under de 2,5 år som satsningen pågår. Efter tidsperioden för satsningens genomförande bör också behovet vara mindre, tack vare att föräldrar och elever i större grad klarar av att hantera skolgången på egen hand. Effekten antas därför vara relativt långvarig, även om effekten i denna beräkning endast förväntas hålla i sig i 1,5 år. Totalt genererar det dock en kostnadsreduktion motsvarande drygt fyra miljoner kronor för Vivallaskolan för dessa tre elevassistenter under totalt fyra år.

Färre elever till introduktionsprogram på gymnasiet – Utan satsningen förväntas cirka 60 procent av eleverna i Vivalla och Baronbackarna uppnå behörighet till minst yrkesförberedande gymnasieprogram, jämfört med ungefär 85 procent som är genomsnittet i Örebro kommun. Det innebär att det finns potential (i jämförelse med Örebrokommunen) för ett trettiotal av de 120 eleverna i målgruppen som idag är 0-12 år att senare uppnå behörighet till yrkesförberedande gymnasieprogram. Denna satsning kan generera att elever som annars hade behövt gå introduktionsprogram slipper det, men den kan också resultera i att några av de elever som annars inte hade sökt sig till gymnasieskolan alls tack vare satsningen börjar på ett introduktionsprogram, vilket för denna målgrupp behöver ses som ett steg i rätt riktning. Med det i beaktning är det ett rimligt antagande att tre färre elever behöver gå introduktionsprogram och direkt kan påbörja ett nationellt gymnasieprogram, vilket motsvarar en besparing på cirka 100 tkr per år och elev (exkl. lokaler). Det innebär en total kostnadsbesparing motsvarande 0,3 miljoner kronor, fördelat över tre år, för Programnämnd barn och utbildning.

Minskat behov av Socialförvaltningens insatser till barn och ungdomar – En förbättrad skolgång innebär i sig en stark skyddsfaktor mot behov av Socialförvaltningens stöd. Forskning visar att risken för psykosociala problem, såsom kriminalitet, tonårsgravitet, självmordsförsök och missbruk, är ungefär dubbelt så stor för de vars betyg i årskurs 9 är låga/medel, jämfört med de vars betyg är medel/höga, och de elever som endast återfinns inom betygsklassen låg har hela fem gånger så stor

risk för motsvarande problematik.¹⁰ Då en relativt stor del av målgruppen för denna satsning saknar behörighet till yrkesförberedande gymnasieprogram har de vad som kan betraktas som låga betyg. En viss förbättring av skolresultaten borde därför ha stor potential att minska de psykosociala problemen och kostnaderna för denna grupp. För att skatta ett värde på de förväntade ekonomiska effekterna används här Kostnad per brukare för Socialförvaltningens kostnader för barn och unga¹¹ (se s. 3). Där framgår att kostnaderna per år för alla unga 13-17 år i Vivalla är 9 tkr högre än i Örebro kommun i genomsnitt. Det beror på att andelen med insats är nästan dubbelt så stor i Vivalla, åtta procent jämfört med 4,5 procent i Örebro. Av de 0-12 åringar som ingår i satsningens målgrupp kommer 40-50 av dem årligen att befinna sig i åldern 13-17 år från och med 2019 då satsningen avslutas, fram till 2026. Det innebär statistiskt sett att i genomsnitt 3-4 av dessa unga årligen har behov av Socialförvaltningens insatser. Kostnaden för detta är i Vivalla cirka 280 tkr per person och år. Ett antagande om att en av dessa 3-4 elever kan slippa behov av insatser innebär en besparing på 2,2 mnkr sett över en åttaårsperiod för Socialnämnderna. I vissa fall kan det röra sig om samma person i flera år, medan det i andra fall kan vara olika personer men under kortare perioder. Besparingen behöver inte avse att en enda persons kostnader för nödvändiga insatser helt försvinner, utan istället avse flera personers minskade behov i någon grad. Beräkningen är baserad på genomsnittliga behov under genomsnittliga perioder med genomsnittliga kostnader.

Färre utbetalningar av försörjningsstöd – Förväntade effekter på utbetalning av försörjningsstöd kan delas upp utifrån tre olika grupper i satsningen:

– *Nuvarande barn:* Av de cirka 150 barn och unga som ingår i satsningen har 40 procent statistiskt sett relativt låga betyg och är inte behöriga till yrkesgymnasieprogram. Det motsvarar cirka 60 elever. Beräknat utifrån nationell forskning¹² kommer tio av dessa elever senare behöva ekonomiskt bistånd i någon grad vid 25 års ålder. Utifrån statistik grundat på samma forskning bör bättre betyg (ett steg upp på en fyrgradig betygsskala) kunna resultera i att åtta av dessa elever slipper detta negativa utfall. Därmed slipper de framtida försörjningsstöd, i genomsnitt under ett år. 70 tkr per person för ett färre år i försörjningsstöd innebär en total besparing motsvarande 550 tkr för Vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämnden.

– *Föräldrar och vuxna:* Ungefär 40 procent av familjerna i Vivalla uppbär ekonomiskt bistånd i någon grad, vilket statistiskt sett innebär 20 av de beräknade 50 familjerna i denna satsning. Det får anses som ett försiktigt antagande att fem av dessa familjer kan hjälpas ur ett biståndsberoende, i genomsnitt under tre år. Det innebär en total besparing motsvarande cirka 1,1 mnkr. Vi tillskriver dock endast halva beloppet, 550 tkr, som effekt till följd av den här satsningen eftersom brobyggarnas uppgift främst är att lotsa personerna vidare och därmed inte har ansvaret för de insatser som sedan görs för att personen ska kunna lämna försörjningsstöd.

– *Brobyggarna själva:* De tio brobyggare som rekryteras för denna satsning är personer med koppling till områdena. Att de vid rekryteringstillfället står utanför arbetsmarknaden är inget bekymmer i sig, utan det är förankringen i området och förtroendet från de boende där som

¹⁰ Socialstyrelsen (2010) *Social rapport 2010*

¹¹ Inklusiv overhead och exklusiv försörjningsstöd, år 2014

¹² Socialstyrelsen (2010) *Social rapport 2010*

väger tyngst vid valet av anställda. Ett rimligt antagande är därför att minst tre av brobyggarna kan rekryteras ur arbetslöshet och att de, utan satsningen, annars skulle ha varit utan sysselsättning. 70 tkr per person och år genererar därmed en besparing motsvarande drygt 500 tkr mellan 2017-2019.

Etiska överväganden

Det blir viktigt att ta ställning till i vilken omfattning brobyggarna ska omfattas av sekretess, framför allt gentemot familjerna och det relationsskapande arbete som de ska bidra till. Det blir särskilt viktigt om brobyggarna rekryteras från området, då de i många fall kommer att fungera som länk mellan familjer som de känner och olika samhällsinstanser. Det är viktigt att familjerna kan känna tillit och vågar anförtro sig till brobyggarna om full effekt ska nås. Det är även nödvändigt att brobyggarna och verksamheterna har förtroende för varandra, så att den eftersträvade samverkan kan fungera optimalt. Det kan vara lämpligt att brobyggarna omfattas av samma typ av sekretess som tolkar gör. Det vill säga omfattas av Offentlighets- och sekretesslagen, samt har tystnadsplikt och i de fall kontakt sker över telefon ska det ske ostört i tyst miljö där sekretessen inte riskerar att brytas.

All information om individen kommer att hanteras i enlighet med gällande sekretessregler och i enlighet med de regler som finns kring insamling för statistikändamål. I utvärderingsrapporter och annat officiellt material kommer endast aggregerad data att presenteras, detta för att bevara individernas anonymitet och säkerställa att ingen individ går att identifiera via materialet.

Implementering och uppskalning

Om satsningen genererar ett lyckat resultat och positiva effekter ska den implementeras i sin helhet eller i utvalda delar och bli en del av ordinarie verksamhet. Att skala upp satsningen skulle förslagsvis kunna ske genom att utöka brobyggarna till övriga Partnerskapsområden där liknande utmaningar kring bristande relationer och tillit mellan hem och olika samhällsinstanser finns.

Margareta Borg

Förvaltningschef, Förvaltningen förskola och skola

Susanne Bergström

Förvaltningschef, Socialförvaltningen

Charlotta Karlsson Andersson

Förvaltningschef, Förvaltningen för utbildning, försörjning och arbete & Programdirektör
Barn och utbildning